

دانشکده طب سنتی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

رساله

جهت دریافت درجه دکترای تخصصی Ph.D. طب سنتی

عنوان

بررسی و تدوین سده‌ها در مبانی طب سنتی ایران مبتنی بر شواهد بالینی

اساتید راهنما

دکتر محمدباقر مینایی

دکتر محمدحسین صومی

استاد مشاور

دکتر محمود مصدق

مهندس محمد کمالی نژاد

دکتر علیرضا نیکبخت نصر آبادی

نگارش

دکتر قدیر محمدی

چکیده فارسی

مقدمه: سده یکی از اسباب اساسی بیماریزا در طب سنتی ایران است. در اکثر بیماری‌ها سده یا از اسباب یا از عوارض بیماری می‌باشد و کمتر بیماری از آسیب‌زایی آن در امان است. شناخت سده بسیار پراهمیت بوده به طوری که یک بیماری به سبب سده و یا غیر سده درمان‌های متفاوت و گاهی متضاد دارد.

روش‌ها: این مطالعه یک تحقیق کیفی است که در آن از مهمترین کتب طب سنتی ایران مطالب مربوط به سدد استخراج و مطالعه شد تا به حد اشباع رسید و مطالب وارد نرم افزار فیش نگار شد و سپس مورد مطالعه و تحلیل و بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها: در این مطالعه بیش از یکصد بیماری که سده از اسباب آن یا از عوارض آن بود و همچنین بیش از یکصد عنوان مربوط به سده غیر از بیماری‌ها استخراج و مورد مطالعه قرار گرفت و علاوه بر ذکر علائم و اسباب بیماری‌ها به نحوه درمان آنها نیز اشاره شده‌است و ارگان‌های مستعد سده و افراد مستعد سده و تدابیر تغذیه‌ای برای جلوگیری از بروز سده آورده شد.

نتیجه: یافته‌ها نشان می‌دهد که سده نقش بیماریزایی بسزایی در طب سنتی دارد و ردپای سده را در بسیاری از بیماری‌های اعم از بیماری‌های سر تا قدم می‌توان دید، سدد میدان وسیعی برای مطالعات بعدی است و ممکن است بعضی بیماری‌های صعب‌العلاج مثل MS و FUO به علت سده باشد که باید مطالعات بیشتری صورت گیرد.

واژگان کلیدی: سده، سدد، شیخ‌الرئیس، طب سنتی ایران، قانون در طب، اکسیر اعظم.

Abstract

Introduction: Obstruction is one of the main causes of illness in traditional medicine of Iran. In most diseases obstruction is either the cause or the side effects of the illness. The identification of obstruction is very important since diseases caused by it and those not caused by obstruction require very different and sometimes contradictory treatments.

Methods: This is a qualitative study in which we took out and studied very significant information from popular books in traditional medicine. The data was entered into Fishnegar software and then was analysed.

Results: In this study over one hundred diseases which were caused by obstruction or were the side effect of obstruction were extracted. Also, one hundred points related to obstruction other than diseases were identified and studied. In addition to mentioning the symptoms and causes, we also referred to their treatments. Besides, the organs which are subject to obstruction and people gifted to this illness as well as nutritional aids for its prevention were given in detail.

Conclusion: The results indicate that obstruction has a significant role in diseases in traditional medicine and its signs can be traced in most diseases ranging from head to foot. Obstruction is a good potential for future studies and it is likely that major diseases like MS and FUO are caused by obstruction.

Keywords: Obstruction, obstructions, Sheikhoraiies, Traditional medicine of Iran, Law in medicine, Exire Azam.